

Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura (VSKS)

IV VIIPURI-TUTKIMUKSEN PÄIVÄ (lauantai 7.9.2013, klo 10–15)

Viipurin tulevaisuus

- 10.00 Tutkimuspäivän avaus, Pentti Paavolainen, dos., VSKS:n esimies
- 10.15 Juri Shikalov, tutkija Itä-Suomen yliopisto:
Viipuri suomalaisten turistien silmin: nykypäivä ja miltä tulevaisuus näyttää.
- 11.00 Johannes Moisio, johtaja, ENPI-ohjelma 2007–2013:
Viipurin kehittymisnäkömät elinkeinojen näkökulmasta
- 11.45 Kahvitauko
- 12.00 Julia Moshnik, tutkija, Viipuri:
Viipurin kulttuuritoimijat ja tulevaisuuden näkömät. (venäjäksi, tulkataan suomeksi)
- 12.45 Mihail Efimov, apulaisjohtaja, Monrepos:
Monrepos'n tulevaisuus (venäjäksi, tulkataan suomeksi)
- 13.30 Elina Kahla, johtaja, Suomen Pietarin Instituutti
Viipurin tulevaisuus Pietarin Suomi-talon perspektiivistä.
- 14.15 loppukeskustelu

Yury Shikalov, FT, DI

Viipuri suomalaisten turistien silmin: historia, nykyaika ja tulevaisuus

Suomalaiset turistit alkoivat käydä Viipurissa pian sotien jälkeen. Neuvostovallan aikana suomalainen turismi kaupungissa kehittyi nopeasti, vaikka silloin se ei saanutkaan kovin paljon huomiota kaupungin taloussuunnitelmissa. Tilanne muuttui ratkaisevaksi Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Kaupungin teollisuus romahti, ja Viipurissa jouduttiin etsimään uusia talouskehityksen linjoita. Turismi sai tärkeän roolin kaupungin taloudessa. Nykyisin puhutaan jopa siitä, että koko Viipurin tulevaisuus riippuu turismista. Mutta onko siinä edelleen paikka suomalaisille turisteille?

Esitelmässä käsitellään lyhyesti ketkä olivat ne suomalaiset, jotka kävivät Viipurissa neuvostovallan aikana ja ketkä ovat nykyiset kaupungin suomalaiset vieraat. Mitä suomalaiset turistit etsivät Viipurista, ja kuinka kaupunki on pystynyt täyttämään heidän odotuksiaan? Millaisia kokemuksia he saivat Viipurista, ja miten tilanne muuttuu ajan myötä? Lopussa pyritään selvittämään, onko nykyinen Viipuri yhä vieraanvarainen kaikille vierailleen?

Johannes Moisio, DI

Viipurin kehittymisnäkymät elinkeinojen näkökulmasta

Vaikka Kaakkois-Suomen ja Viipurin erityisasema kahden metropolin, Pietarin ja Helsingin, välissä ja toisaalta Venäjän ja Euroopan unionin porttina huomattiin jo parikymmentä vuotta sitten, on asia realisoitunut selkeästi vasta viimeisen viiden vuoden aikana. Sama kehitys tulee jatkumaan suhdannevaihteluista huolimatta, mikäli lainsäädännöllisesti asialle ei aseteta esteitä. Pelkästään Etelä-Karjalan on arvioitu saavan vuosittain venäläisiltä matkailijoilta yli 200 miljoonan euron tulon.

Viipurin kehitys on noudattanut samaa kaavaa vaikkakin investoinnit kaupan alalle ja matkailuun ovat olleet hieman maltillisemmat. Viipurista puuttuvat esimerkiksi vieläkin suuret suomalaiset kauppaketjut, jotka ovat panostaneet esimerkiksi Pietariin tai Tallinnaan. Rajan ylittävän rahtiliikenteen kasvu ei ole ollut samaa luokkaa kuin matkustajaliikenteen.

Kaakkois-Suomen rajanylityksen kehityksen kasvukerros voi olennaisesti kasvaa viisumivapauden myötä. Toinen maltillisempi tapa edistää rajanylityksen ja rajakaupan kasvua on nopeuttaa ja halventaa viisumin saantia. Toisaalta lainsäädännöllä tai viranomais määräyksillä voidaan taannuttaa kehitystä. Tästä esimerkkinä ovat vaikkapa puutullit. Rajanylityksen kasvuun ja sujuvuuteen pyritään vastaamaan mm. Euroopan Unionin ENPI-rahoitteisilla hankkeilla ja Parikkala-Syväoro ylityspaikan avaamisella kansainväliselle henkilöliikenteelle.

Kehitys on tuonut Viipurille myös haasteita. Pietarin ja Suomen välinen autoliikenne ohittaa Viipurin helposti uutta ohitustietä myöten. Pendolino-juna kuljettaa jo niin nopeasti, että Pietari on nopeasti saavutettavissa ja Viipuri saattaa siksi jäädä varjoon. Saimaan kanavan huoltotien kapasiteetin yläraja on jo saavutettu ja liikennettä alkaa ohjautua Svetogorsk-Imatra reitille. Viipurin maine kymmenisen vuotta sitten tahriutui pikkurikosten myötä ja maineen korjaaminen vie aikaa.

Viipuri on tällä hetkellä kohentanut ilmettään ja on mainettaan parempi. Se kiinnostaa niin venäläisiä kuin suomalaisia historiansa, kulttuurinsa ja sijaintinsa vuoksi. Kehitys ei tule itsestään vaan se vaatii aktiivista työtä niin investointeja suunnittelevien yritysten kuin yksittäisten matkailijoiden suhteen. Palvelut ja tieto tulee olla löydettävissä. Kulttuuri- ja kielimuuria tulee madaltaa.

Julia Mošnik (Viipuri)

Viipurin nykyiset kulttuurilaitokset ja niiden kehitysnäkymät

Viipurin nykyiset kulttuurilaitokset elävät murroskautta. Viime vuosina kulttuurilaitosten hallinnointijärjestelmässä on tapahtunut havaittavia muutoksia niin Leningradin alueella kuin myös muualla Venäjällä, sillä kulttuurilaitosten toiminnassa on vähitellen tapahtumassa muutos avoimempaan suuntaan, oli kyse sitten museoiden kävijöistä, teatterien katsojista tai kirjastojen lukijoista. Tieto- ja viestintätekniikalla sekä internetillä on yhä suurempi merkitys näiden laitosten toiminnassa, jolloin Viipurin kulttuuritarjonta on paremmin kaupungin asukkaiden ulottuvilla. Samalla on kuitenkin ollut selvästi havaittavissa kulttuuripalvelujen tuottajien pyrkimys tarjota

palvelujaan mahdollisimman laajoille kansankerroksille, joiden vaatimustaso on matalampi kuin rajoitetumpien kohderyhmien kulttuuritarpeet. Nähtävissä onkin ollut monien kulttuurilaitosten tarjonnan muuttuminen viihteellisempään suuntaan eräänlaisiksi ajanviete- ja huvipalveluiksi. Toinen negatiivinen kehityspiirre on mielestäni valtaelinten ideologisten määräysten paluu Viipurin kulttuurielämään.

Nyky-Viipurin kulttuurilaitoksilla tarkoitan ennen kaikkea laitoksia, jotka edustavat museo-, kirjasto- ja kulttuuritoimea. Suurin osa näistä laitoksista on kunnallisia, ja ne toimivat kaupungin alaisuudessa. Sen sijaan eräät suurehkot kulttuuri-instituutiot, kuten Viipurin linnan museokompleksi, Monrepos'n museopuisto sekä Pyhän linnoituksen teatteri kuuluvat Viipurin aluehallinnon vaikutuspiiriin.

Viipurissa on useita tanssi-, soittaja- ja teatteriryhmiä, ja monet niistä esiintyvät usein myös Viipurin ulkopuolella. Niistä näkyvimpiä on Draama- ja nukketeatteri Pyhä linnoitus, joka perustettiin vuonna 1982 alun perin vain lastenteatteriksi. Sille valittiin oivallinen paikka eräässä kaupungin ”nukkumalähiössä”, lähellä kahta koulua ja päiväkotia. Teatterin esitykset ovat olleet sekä Viipurissa että monilla kiertueilla erittäin suosittuja, ja ne ovat voittaneet teatterikilpailuissa useita palkintoja. Ohjelmistoon lisättiin 1990-luvun lopulla aikuisille tarkoitetut nukketeatteriesitykset sekä sittemmin myös näytelmät. Näytöskaudella syksy 2013 – kevät 2014 teatterissa on ensi-illat kolmelle näytelmälle, joiden ohjaajat tulevat Pietarista. Viime aikoina teatterin ohjelmistoon on otettu entistä enemmän myös lapsille tarkoitettuja näytelmiä.

Viipurin tunnettu kansanlaulu- ja tanssiyhtye Veresk (Kanerva) tunnetaan myös laajalti Viipurin ulkopuolella. Viime vuosina yhtyeen toiminnassa on tapahtunut muutoksia, sillä vuonna 2009 Veresk sai käyttöönsä kaupungin reuna-alueella sijaitsevan kartanomaisen rakennuksen, ja nyt yhtyeellä on siellä omat juhla- ja konserttitilat. Vereskovajan kartanoksi (Vereskovaja usadba) kutsuttu taiteilijatalo mainostaa laajasti palvelujaan erilaisten esitysten ja tilaustapahtumien järjestäjänä muun muassa suomalaisille turisteille.

Viipurilaiset esiintyjäryhmät ovat osallistuneet kansainvälisiin hankkeisiin, esimerkiksi Step Up -ohjelmaan, ja ne ovat kiinnostuneet solmimaan pysyviä yhteyksiä suomalaisiin esiintyjäryhmiin. Joillakin viipurilaisilla ryhmillä, kuten Vereskillä, on viralliset englannin- ja suomenkieliset internetsivut.

Viipurin kirjastojen ja museoiden nykypäivästä puhuttaessa on otettava huomioon, että valtio on huomattavasti tiukentanut kulttuuripolitiikkaansa. Kulttuuri on johdonmukaisesti siirtymässä eräänlaiseksi palvelualaksi, jossa kulttuurilaitosten toimintaa mitataan osallistujamäärillä ja tuotoilla. Museot tai kirjastot ovat menestyviä, jos niissä on paljon kävijöitä eri sosiaaliryhmistä, jos ne järjestävät laajoja yleisötapahtumia ja mainostavat tehokkaasti toimintaansa. Ongelma muodostuu siitä, että pyrkimys houkuttaa mahdollisimman paljon kävijöitä johtaa usein siihen, että museot ja kirjastot menettävät omat erikoispiirteensä.

Viipurin nykykirjasto ei ole pelkästään paikka, josta voi lainata uutuuskirjoja tai katsoa kirjanäyttelyitä, vaan niissä järjestetään myös erilaisia yleisötilaisuuksia, teemoitettuja kirjallisuuspiirejä, taidenäyttelyitä, lasten kerhotoimintaa ja kävijät voivat maksutta käyttää internetiä. Tällaiset lisätoiminnot ovat tietenkin tarpeen, koska nykyään luetaan vähän ja kävijät on eri tavoin pyrittävä houkuttelemaan kirjastoon. On totutettava ihmiset kirjastoympäristöön

varsinkin jo lapsuus- ja nuoruusiässä, ja siksi viime vuosina Viipurin kirjastot ovat huomattavasti aiempaa enemmän työskennelleet koululaisten ja jopa alle kouluikäisten lasten parissa. Mitä luultavimmin tämä suuntaus jatkuu myös tulevina vuosina. Toinen uusi piirre Viipurin kirjastojen toiminnassa on pyrkimys saada kirjat mahdollisimman helposti lukijoiden ulottuville muun muassa sähköisten kirjalueteloiden ja sähköisen lainausjärjestelmän avulla.

Viipurin kirjastoilla on myös rakennusten kuntoon liittyviä vaikeuksia, esimerkiksi Alvar Aallon suunnittelemaa Viipurin kaupunginkirjastoa on entisöity jo yli 15 vuotta. Vuonna 2010 Venäjän federaation hallitus osoitti 255,5 miljoonan ruplan määrärahat Alvar Aallon kirjaston kokonaisvaltaiseen entisöintiin, jonka ensimmäinen vaihe eli sisätilojen entisöinti on nyt viety päätökseen, ja pian saatetaan loppuun myös töiden toinen vaihe eli rakennuksen julkisivujen kunnostus. Töitä valvoo suomalainen Viipurin kirjaston restaurointikomitea ja arkkitehti Tapani Mustonen johtaa korjaussuunnittelua. Kunnostuksella pyritään palauttamaan mahdollisimman tarkkaan vanhat rakenteet ja samalla luomaan nykyaikainen, hyvin toimiva kirjastoympäristö. Lähitulevaisuudessa näemme, kuinka täydellisesti työn lopputulos vastaa odotuksia. On syytä muistaa, että Alvar Aallon kirjaston restaurointi on ensimmäinen kokemus Venäjällä 1900-luvun arkkitehtuurin muistomerkin entisöimisestä kokonaisvaltaisesti.

Museo- ja näyttelytoimintaan keskittyvien kulttuurilaitosten lukumäärä on viime vuosien aikana lisääntynyt Viipurissa ja kehitys näyttää samansuuntaiselta myös tulevaisuudessa. Vuonna 2006 Lyyli ja Juho Latukan taloon avattiin uusittu Lenin-museo, ja neljä vuotta sitten museo muutettiin historiaan ja kulttuuriin keskittyväksi museokeskukseksi, joka tekee aktiivista yhteistyötä Etelä-Karjalan museon, Hämeenlinnan kaupungin historiallisen museon ja Tampereen Lenin-museon kanssa.

Vuonna 2010 Eremitaasi perusti Viipuriin oman haaraosastonsa entiseen taidemuseo- ja taidekoulurakennukseen. Tämä suomalaisen arkkitehdin Uno Ullbergin suunnittelema rakennus valmistui 1930 Pantsarlahden bastionille, ja 1930-luvulla rakennus oli muun muassa Viipurin taiteenystävien käytössä. Tänä vuonna Pantsarlahden bastionilla avataan Viipurin arkeologian museo, jonka avajaiset ovat 18. syyskuuta.

26. heinäkuuta Viipuriin avattiin vielä yksi uusi museo – Karjalan kannaksen sotamuseo, joka on omistettu vuosien 1939–1944 tapahtumille. Museossa on esillä näyttelyesineitä yksityisistä kokoelmista, kuten valokuvia, kirjoja, julisteita, lentolehtisiä, sotilasvarusteita ja sotilaspukuja. Museo kiinnostaa epäilemättä niin venäläisiä kuin myös suomalaisia kävijöitä.

Vaikka Viipurin museotoimen piirissä on tapahtunut paljon myönteistä kehitystä, niin museorakennukset ovat yhä huonossa kunnossa. Hyvä uutinen on kuitenkin se, että Monrepos'n kartanorakennuksia ja puistoa ryhdytään vihdoinkin entisöimään ja työt ovat jo suunnitteluvaiheessa. Myös rahoitus Viipurin linnan kunnostamiseksi on varmistettu. Entisöimis- ja kunnostustöistä tulisi päättää korkealla tasolla, ja ne tulisi toteuttaa järjestelmällisesti ja vahingoittamatta kulttuurimuistomerkeiksi määriteltyjä rakennuksia. Viipurissa on valitettavasti ikäviä kokemuksia siitä, että restaurointityöt jäävät kesken eikä niitä viedä päätökseen tai ne tehdään ylipäänsä huonosti. Viipurin rakennusmiljöön ja historiallisen perinnön säilyttäminen on tänä päivänä kaupungin kulttuuritoimen ajankohtaisin ja kipein ongelma. On ryhdyttävä välittömästi toimenpiteisiin historiallisten muistomerkkien säilyttämiseksi – nyt, kun se on vielä mahdollista.

Mihail Jefimov

Monrepos ja sen tulevaisuus

Vuonna 2013 tulee kuluneeksi kaksikymmentäviisi vuotta Monrepos'n museopuiston perustamisesta. Tänä aikana on entisestään vahvistunut käsitys, että Monrepos'n kartano puistoineen on ainutlaatuinen kulttuurihistoriallinen muistomerkki sekä luontonähtävyys, ja alueen suojelu vaatii kaiken mahdollisen huomion. Monrepos'n museotyöntekijöiden tehtäväkuva koostuu aktiivisesta ja laaja-alaisesta tutkimus- ja valistustoiminnasta sekä kiertävien erikoisnäyttelyiden järjestämisestä Viipurin, Pietarin ja Leningradin alueen museoille. Myös julkaisutoiminta kuuluu Monrepos'n henkilökunnan perustehtäviin, ja tutkimustyön tuloksena on syntynyt eri aiheita käsitteleviä kirjoja ja artikkeleita.

Monrepos osallistuu parhaillaan hankkeeseen, jonka tarkoituksena on kansallisen kulttuuriperinnön säilyttäminen ja hyödyntäminen Venäjällä. Projektissa ovat mukana Venäjän valtionvarainministeriö, Venäjän kulttuuriministeriö, Leningradin alueen ja Viipurin alueen hallinto ja Pietarin kaupungin rakennusprojektien investointirahasto.

Projektin alustava kokonaisbudjetti on 728 820 000 ruplaa (n. 17 000 000 euroa), hankkeen aikana on tarkoitus entisöidä Monrepos'n kartano (päärakennus ja kirjasto) sekä puisto (muun muassa historiallinen puisto, rantavallit ja talvipuutarha). Tällä hetkellä työn alla ovat entisöintihankkeen vaatimat suunnitteluasiakirjat.

Monrepos'n kartanon ja puistoalueen suunnitteluratkaisuissa pyritään käyttämään uusinta museotekniikkaa kävijöiden mukavuutta ja turvallisuutta unohtamatta.

Kartanon päärakennuksen keskiosan ja itäsiiven historiallinen sisustus on tarkoitus entisöidä sekä rakentaa pysyvä näyttely, joka kertoo Monrepos'n kartanon historiasta ja sen omistajista (Pjotr Stupishinin Nicolas von der Pahleniin). Aikomuksena on myös rakentaa tilat vaihtuvia näyttelyitä ja museopedagogista toimintaa varten.

Kirjastorakennukseen on tarkoitus sijoittaa Monrepos'n museon kokoelmat sekä kaikille avoin tutkijakirjasto, jonka painopisteenä tulee olemaan Monrepos'n, Viipurin, Suomen, Pohjoismaiden sekä Länsi-Euroopan ja Venäjän 1700–1800-lukujen historiaan liittyvät aineistot.

Monrepos puistoineen on merkittävä historian ja kulttuurin muistomerkki – Venäjän ja Suomen yhteinen kulttuuriperintö. Molemmiin puolin rajaa meidän on vaalittava sen säilymistä sekä huolehdittava siihen kohdistuvan kiinnostuksen jatkumisesta.

Elina Kahla, Suomen Pietarin-instituutin johtaja, Venäjän kulttuurihistorian dosentti Viipurin tulevaisuus Pietarin Suomi-talon perspektiivistä

Esitelmässä keskitytään Pietarin instituutin ja Viipurin taide-, tiede- ja kulttuurielämän yhteistyöhön. Lähitulevaisuuden haasteisiin ja mahdollisuuksiin ja pohditaan miten kääntää vähenevä julkinen rahoitus mahdollisuudeksi uusiin koalitioihin ja avauksiin.